

İRTİDAT Değerlendirme

Diğer ülkelerde farklı olabilir, fakat Türkiye’de hukuk eğitimi veren hukuk ve İlahiyat fakültelerinde dört kavram vardır ki öğrencilere yeteri kadar anlatılmaz, öğretilmez, toplum ile de paylaşılmaz. Bu kavramlar hak – adalet – özgürlük ve meşruiyet kavramlarıdır. Halkına, haklarını bilme ve kullanma yönünde öncülük etmekle görevli aydınlar ve kamu kurumları da ne yazık ki bu kavramları anlatmayı aklına getirmez. Buna rağmen siyasiler, bürokratlar ve aydınların kahir ekseriyeti ülkelerinin hukuk devletine sahip olduğunu her fırsatta ifade etmekle gurur duyarlar.

Elimizdeki *İrtidat* konulu kitapta yazar, tarihi olaylardan, içtihatlardan ve şahsiyetlerden örnekler vererek, bir bakıma hem bu hukuk kavramlarına hem de her tür cezalandırma tekeline elinde bulunduran hukuk devletine – *özgürlükler* ve *cezalandırma* bağlamında– detaylı bir şekilde açıklık getirmektedir. Eser bu yönüyle, özellikle toplumsal bilgilendirme görevini yerine getirmeyen ilahiyat ve hukuk adamlarına da bir şekilde el kitabı olma hüviyetindedir.

İrtidat, yüzyıllardır İslâm toplumlarının gündemini işgal eden, hatta toplumsal ayrışmalara ve husumetlere konu bir kavram ve olgu olmasına rağmen ülkemizde sanırım 30 - 40 yılı aşkın zamandır genel bir ilgi alanı olmaktan çıkmıştır. Fakat dünya üzerinde birçok kişi ve gruplaşmaların, içinde yaşadıkları toplum ve devlet yapısının ilgisizliği (belki de zulmü) yüzünden başat bir konu haline de gelebilmiştir. Bu sonuçta ilahiyat ve hukukçu aydınların basiretsizlikleri birinci neden sayılabilir.

İrtidat konusu eserde de isabetle kaydedildiği gibi kişinin *özgürlük alanı* içindedir. Dinde zorlama olmaz emri ilahisi, irtidat durumunu da içine almaktadır. Ancak özgürlük/ler bahsi, hak – adalet ve meşruiyet kavramlarından ayrı değerlendirildiğinde bir çıkmaz ile karşı karşıyayız. Nitekim tarih içinde, müellifin de işaret ettiği gibi, irtidat hükmünün dayandırıldığı hadis;

- Kadir-i Mutlak olan Allah’ın temel hak ve özgürlükleri insanlara bir bağış olarak vermiş olması,
- Bireysel ve toplumsal yaşamda adaletin fitr’i bir ide olması,
- İnsan varlığı ve ölümüne ilişkin olarak meşruiyetin yegâne kaynağının Kur’an-ı Kerim olması,

hususları dikkate alınmadan yorumlanarak, haksız ve tehlikeli sonuçlar doğuran bir kabul ve uygulama ortaya çıkmıştır.

İrtidat konusu geçmişte toplumsal ayrışmalara ve husumete yol açtığı gibi, günümüzde de özellikle *ötekileştirmeye müsait harici* mantalite sahibi kişi ve toplulukların da önemli argümanları arasında yer almaktadır. Bu sonuçta, Müslümanların içinde yaşadığı toplulukların hukuk toplumuna ve devletine sahip olamamaları ikinci önemli nedendir.

Müellifin de işaret ettiği gibi Asr-ı Saadette mürtedlerin –başka bir suç veya yürürlükteki siyasal ve hukuk sistemine *bağli/asi* olmalarının, kişisel, ahlaki veya toplumsal bir suç işlemelerinin dışında– katline ilişkin bir örnek bulunmamaktadır. Bu örnek uygulamanın sebebi ise Asr-ı Saadet'in *hakka dayalı bir hukuk toplumu* olmasıdır.

Gerçekten de Peygamber (SAS) ve ashabı, Kur'an öğretisinin birinci derece öğrencileri ve uygulayıcıları olarak örnek bir hukuk devleti oluşturmuşlardı. Onlar, hukuk devletinin oluşumunda olmazsa olmaz ve tamamlanmış bir süreç olarak önce bir *'iletişim toplumu'*, sonra *'bilgi toplumu'*, sonra *'hukuk toplumu'*, sonra da *'hukuk devleti'*ne sahip olmuşlardı. Günümüzde ise bu süreci değil tamamlamak, öngörüsüne sahip bir toplum yapısını tahayyül etmek dahi zorlaşmıştır. Batı toplumları nispeten bu görüntüyü verseler de, temel olarak bu süreci sadece kendilerinden olanlara tanımakta, *öteki* için ise böyle bir sonucu öngörmemektedirler.

Gelinen noktada Müslümanlar, hukuk devletine sahip olamayan topluluklarda kendi göbeklerini kendileri kesmek gibi bir zorunluluğun eseri olarak, Allah'ın dünya üzerindeki *sünnetinde/sünnetullahta* bulunmayan bir hususu, kendilerinden önceki bazı içtihatlar doğrultusunda Peygamberinin sünnetinde arar olmuşlardır.

Sanırım müellif henüz yazmadı ise, *İrtidat* ve yine yayınevinizce yayınlanan *İhtilaf* konulu kitaplara ek olarak İslâm devletine giden yolda *iletişim – bilgi ve hukuk toplumları* konulu bir eser kaleme almak zorunda kalacaktır. Bu süreç tamamlanmadan bir hukuk devletine ulaşmak hayal olduğu gibi, kişisel ve toplumsal ayrışma ve husumetlerin önü alınamayacaktır.

Alak suresinde Allah, aleka/alaka kavramı ile bir şekilde insanın Allah ile tabiat ile ve insan ile ilişkisine işaret etmektedir. Allah'ın bu üç ilişkiye dair işaretini, Kalem suresindeki bahçe sahibi üç kişinin, bahçelerinin mülkiyeti, ürünlerini

devşirme ve yoksulların haklarını verme konularındaki özgürlük alanları ile birlikte değerlendiren bazı Müslümanlar, o insanların imtihanlarını ve cezalandırma yetkisini bir nevi kendilerinde görme hissine kapılmaktadırlar. Değerli araştırmacı Prof. Dr. Taha Cabir Alvani'nin İrtidat konulu eserini bu bağlamda ele aldığımızda; Müslümanlara, insanların itikadi yönden cezalandırılma yetkisinin sadece Allah'a ait olduğunu hatırlatması, özgürlük alanlarının belirlenmesinde sadece ilahi vahyin esas alınmasını göstermesi bakımından kayda değerdir.

Alvani'nin *İrtidat adlı* eserinin, son zamanlarda kötü uygulama örneklerinden de anlaşılacağı üzere, sadece ilahiyatçılar için değil, Müslüman araştırmacı, uygulayıcı, aktivist, her Müslüman için bir esin kaynağından öte, başucu eseri olacağı kanaatindeyim.

Muharrem Balcı